
DOPPLER FERENC 200 – A FUVOLÁS ZENESZERZŐ ÉS TESTVÉRE, KÁROLY TELJES ÉLETMŰVE 12 LEMEZEN

Interjú Claudi Arimany katalán fuvolaművésszel, a projekt vezetőjével.

Az interjút készítette: Dr. Fábíán Tímea

A bécsi érdekltségű CAPRICCIO zenei kiadó 2021-ben egy 12 albumos életműsorozat megjelentetésével rótt le tiszteletét a XIX. századi magyar zene- és előadóművészet két kiemelkedő alakjának, Doppler Ferencnek és Károlynak a zenei munkássága előtt. A kiadvány létrejöttében Claudi Arimany művész úrnak rendkívül nagy szerepe volt, aki nem csak a projekt életre hívója, de egyben vezéralakja is volt a több éven keresztül zajló kutatásnak, a zenei felvételekkel kapcsolatos munkálatoknak.

A sorozat – amely a lemezeken szereplő művészek nagyszerű játékán túl zenetörténeti szempontból is fontos értéket képvisel – a komplett művek mellett számos rekonstrukciót tartalmaz. Claudi Arimany fáradhatatlan munkájának köszönhetően sikerült megszüntetni egy újabb zenetörténeti hézagot, amelyre nem csak a fuvolaművész, de a kiadó is rendkívül büszke. A sorozat az idén mindemellett különösen aktuális, hiszen Franz Doppler születésének 200. évfordulóját ünnepeljük... A Music Web International ekképpen nyilatkozott a kiadványról:

„Claudi Arimany játéka nagy nyereség e felvétel számára...”

Érdemes fontolóra venni a teljes sorozat megvásárlását.”

Dr. Fábíán Tímea.: Claudi, 5 év telt el a legutóbbi személyes találkozásunk óta, amely a IV. Nemzetközi Fuvolafesztivál alkalmával történt. A rendezvény meghívott előadójaként nemcsak koncertet, hanem mesterkurzust is tartott Pécelen. A közönség az előadásai alkalmával nagy érdeklődéssel hallgatta a 2007-ben megkezdett Doppler-projektjével kapcsolatos élményeit és további terveit. (A korábbi írás elérhetősége: [Doppler_Projekt \(parlando.hu\)](https://doppler-projekt.parlando.hu))

A kutatás befejeztével – a jelenlegi járványügyi helyzet által okozott nehézségek ellenére – azt gondolom, igyekszik megosztani a tapasztalatait, eredményeit a szakmabeliek körében. Milyen fórumok állnak a rendelkezésére? Vannak-e tervben nagyobb előadások?

Claudi Arimany.: Igen, szeretettel emlékszem a Pécelen töltött napokra. Valóban, abban az időben a Doppler-projekt közepén voltam. Abban a szerencsében volt részem, hogy nem sokkal halála előtt együtt játszhattam a kitűnő zongoraművésszel, Gábor Józseffel, valamint Ittész Gergely kollégámmal egy olyan kastély dísztermében, ahol valószínűleg annak idején a Dopplerek is megfordultak. Ez hasonló érzés volt ahhoz, mint amikor a Wiener Konzerthaus-ban és Redoutensaal-ban a két fuvólára és zenekarra írt Doppler-koncertet játszottam, vagy amikor a szintén Bécsben található Musikverein-ben léptem fel. Valahogy érezhető volt a Dopplerek „jelenléte” ezeken a helyeken.

A járvány valóban megváltoztatta a zenészek nagy részének, különösen a szólista előadóművészeknek a terveit. Emellett idén ünnepeljük Franz Doppler születésének 200. évfordulóját, amely alkalmából olyan események is tervben voltak, amiket sajnós – vagy legalábbis egyelőre – nem tarthatunk majd meg. Valami hasonló történt az általam oly nagyra becsült Jean-Pierre Rampal halálának 20. évfordulója kapcsán is, mely jubileum 2020-ban zárult le. Végül semmit sem lehetett tenni, ez a dolog nagyon szerencsétlenül alakult.

Ami engem illet, sok koncertemet lemondták vagy elhalasztották, de optimistának kell lenni a közeljövőt illetően, különben a szakmánk eltűnik. Nyilván koncertezek itt-ott, de ez köszönőviszonyban sincs a korábbi felfokozott szakmai életemmel.

Megpróbálom tehát kihasználni ezt a helyzetet új felvételek készítésére. Néhány hét múlva például négy Johann Sebastian Bach-szonátát veszek fel, melyek nem tartoznak a legközismertebb művek közé: három viola da gamba-szonátát és a „Das Musikalische Opfer” triószonátáját, amelyet Johann Christoph Friedrich Bach írt át fuvólára és obligát csembalóra. Ennek a projektnek köszönhetően most ismét nagyon izgatott vagyok.

F. T.: Ha jól számoltam, összesen 101 művet sikerült lemezre rögzíteni, amelyből 72 felvétel világpremier lett. Legutóbbi, a Parlandóban közétett közös interjúnk alkalmával saját bevallása szerint a 90.-ik darabnál járt. Ez egy fantasztikus eredmény, amiért a fuvolisták nagyon hálásak Önnek! Említette a riportban azt is, hogy ez a kutatási anyag lesz az Ön hagyatéka a jövő fuvalás generációi számára.

Felelevenítve a korábbi írást, megosztana velünk néhány gondolatot a projekt kezdeti időszakával kapcsolatosan? (Az első interjú elérhetősége: [A „Doppler Projekt”-Egy nyolcéves kutatómunka története és eredményei \(parlando.hu\)](https://www.parlando.hu/))

C. A.: Noha a projekt nagyon természetes módon indult, a kezdete korántsem volt zökkenőmentes. Lemezszerződésemm volt egy francia kiadóval, melynek vezetősége biztosított afelől, hogy a felvétel tematikáját és műsorát magam választhatom meg. Kollégám, Shigenori Kudo ezt megelőzően kért fel arra, hogy John Steele Ritter-rel közösen rögzítsük CD-re Mozart néhány művének átíratát két fuvólára és zongorára, egy japán kiadó számára. Mikor úgy tűnt, lehetőségem nyílik egy CD elkészítésére, meghívtam őket egy újabb közös munkára. A Doppler-testvérek mindig is kedvesek voltak a szívemnek, így javaslatot tettem a kiadónak egy, a műveikből összeállított programra. Ezt a Saphir Productions elfogadta, és a két művésszel közösen rögzítettük az akkoriban

ismert, két fuvolára és zongorára írt nyolc Doppler-darabot. Ezt követően a francia kiadó még két, a Dopplerek egyéb kompozícióit tartalmazó CD anyagát fogadta be, mielőtt az csődbe ment volna. Hosszú időbe telt, mire egy nagyszerű osztrák kiadó, a Capriccio megvásárolta a már korábban felvett három CD jogait, és folytatni kívánta a sorozatot. Soha nem gondoltam volna, hogy a projekt ilyen nagyra sikeredik, eredményeként tizenkét CD-vel és sok ismeretlen művel!

(Bővebb információ a lemezekről a kiadó oldalán: <https://www.naxos.com/ecard/capriccio/doppler-flute-music/index.html>)

F. T.: Nagyon érdekelné engem és véleményem szerint az olvasókat is, milyen elgondolás alapján valósult meg a sorozat műsorösszeállítása? Az idő előrehaladtával történt esetleg ebben valamiféle módosulás?

C. A.: Eleinte csak egy Doppler-CD elkészítéséről volt szó. Később azonban rájöttem, hogy ez a munka segíthet abban, hogy formában maradhassak. Általánosságban véve a kiadók gyakran olyan szólistát kérnek fel hasonló projektben való részvételre, aki jól ismeri a felvételre szánt műveket, hiszen számtalanszor előadta már őket. Ugyanakkor ezen darabok tanulmányozását az említett okból kifolyólag igen könnyen meg is unhatja. Ez a projekt friss levegőt hozott a napi stúdiómunkámba, ami, mint azt már korábban említettem, művészileg és technikailag is formában tartott.

Egy másik, nem kevésbé fontos szempont volt, hogy sok művészt vonjunk be a projektbe, akik nem csak a program szereplői, de a Doppler-testvérek zenéjének terjesztői is. A résztvevők listája nagyon hosszú, többen közülük a nemzetközi komolyzenei élet kiválóságai. A magyar előadók

részéről például: Bálint János és Ittész Gergely fuvolaművészek, Balog Zsolt, Gulyás Márta és Madarász Éva zongoraművészek, Kertesi Ingrid szoprán és Kovács Péter hegedűművész. Mindannyiuk lelkében mélyen él a „magyaros stílus” (verbunkos stílus), amely sokkal többet segített nekem a zenei előadásban, mint azt bárki el tudja képzelni.

*Claudi Arimany és a Liszt Ferenc
Kamarazenekar (Rolla János vezetésével)
egy korábbi, magyarországi rádiófelvétel
alkalmával*

Azt szerettem volna, hogy ez a program ne csak egy nagy és fontos projekt legyen, hanem hasznos, komoly és ugyanakkor megfelelően magas színvonalú is. A tizenkét CD ismertető füzetek nagy érdeklődésre számot tartó cikkeket tartalmaznak, melyeket ennek a típusú zenének a specialistái írtak: a Dopplerek kulturális örökségéről, operáikról, sikereikről, a 19. századi fuvolák jellegzetességeiről és fuvolás előadóiról, a szalonzenéről, a nem kizárólag Doppler fuvolájára íródott zeneművekről, a koncertjeiken bemutatott repertoárjukról, kollégáikról és más egyéb érdekes dolgokról azon mai fuvolaművészek számára, akik behatóbban szeretnék megismerni hangszerünk közelmúltját.

F. T.: Meg vagyok róla győződve, hogy az előadókat nagyon érdekli: tervez-i e azon kéziratban fennmaradt művek kiadását, amelyek a nagyközönség számára eddig ismeretlenek, elérhetetlenek voltak?

C. A.: A közeljövőben szeretném megjelentetni az összes Doppler-művet egy nagy gyűjteményben, de ez a dolog nem olyan egyszerű! Ennek a kiadványnak a Dopplerek zenéjéhez méltó, komoly kiadásnak kell lennie, amelyet csak néhány, a projekt iránt valóban érdeklődő kiadó publikálhat majd. Eddig nem foglalkoztam ezzel, és ezzel kapcsolatban ez idáig nem kaptam javaslatot sem.

Büszke vagyok arra, hogy számos kollégám – köztük James Galway, Emmanuel Pahud, Peter-Lucas Graf is – felhívott vagy írt, hogy gratuláljon a projekthez és köszönetet mondjon a munkáért. Sürgették, hogy tegyem közzé a kottákat, de ez sok munkát, időt és hajlandóságot igényel a részemről.

*Claudi Arimany Doppler Ferenc bécsi
lakásában
(a mai Beograd Étteremben, a
Schikanedergasse 7 szám alatt)*

F. T.: Megosztaná velünk a gondolatait arról, mely kéziratban fennmaradt művek felkutatása volt az Ön számára a leginspirálóbb a gyűjtőmunka során?

C. A.: Ez a projekt tizenhat évvel ezelőtt kezdődött. Néhány mű szinte teljesen véletlenül került elő, míg másokat nagyon nehéz volt felkutatni. A legfontosabb dolog egy kutatás kezdetekor mindig az, hogy az ember biztos legyen a keresett mű létezésében, és ettől a pillanattól kezdve már van egy konkrét nyom, amin el lehet indulni. Régi katalógusokból, koncertprogramokból, egyes zenei könyvtárakban fellelhető kéziratok listáiból tájékozódhatunk, együttműködésben a könyvtárak vezetőivel. A zenei könyvtárak személyes felkeresésekor rengeteg információhoz lehet hozzájutni. A szakmai okokból történő utazás gyakran sok szabadidővel jár. Például, ha Prágában koncertezek, általában körülbelül három-négy napot töltök ott, de a próbák és koncertek csak néhány órát foglalnak el az időmből. Szabadidőmben gyakran látogatok könyvtárakat, zenei intézményeket, sőt, erre szakosodott régiségkereskedőket is, néha sikerrel, de legtöbbször anélkül. Ez egy igazán izgalmas, de ugyanakkor sok türelmet igénylő tevékenység.

Nehéz megmondani, hogy a talált művek tekintetében melyik volt a legérdekfeszítőbb a számomra. Talán a zenekari művek kéziratai, de ilyen a két fuvolára írt *Norma* és *A varázsfuvola* mellett az f-moll hangnemű *Grande Fantaisie* is, vagy akármi más. Igazán rendkívüli időszak volt, sajnálom, hogy befejeződött a program. Leginkább azért, mert a kéziratok között vannak töredékesek is, amelyeknek ez idáig lehetetlen volt megtalálni a hiányzó részeit. Ezek talán egyszer még előkerülnek...

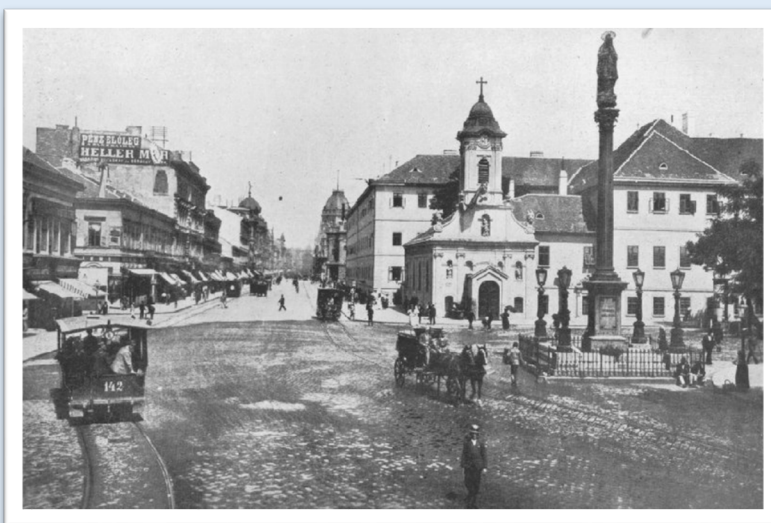
F. T.: A 12. lemez Doppler Ferencnek dedikált műveket tartalmaz, amelyen 7-ből 5 felvétel világpremier. Ezek közé nemcsak a Doppler számára ajánlott kompozíciók tartoznak, hanem azok is, amelyek saját zenedarabjainak papafrázisai. Kifejtené a lemez koncepcióját az olvasóknak?

C. A.: Igen, a 12. korong véleményem szerint nagyon érdekes. Franz Doppler élete során nemcsak fuvolaművészként volt elismert, hanem az operaszerzők között is. Valójában operaszerzőnek tartotta magát. Az önéletrajzából ez egyértelműen ki is kiderül, amelyben sokat írt operáiról, míg fuvolakompozícióiról szinte alig. Operáit akkoriban igen gyakran játszották, néhányukat nagy sikerrel adták elő Budapesten és Bécsben, valamint számos más városban. Mára Franz Doppler hét operája teljes feledésbe merült, de legalább a CD-n szereplő néhány mű segít felidézni az operáiban található gyönyörű, magyaros dallamokat. Siposs Antal (Anton Pfeiffer, aki a Doppler-testvérek rendszeres zongorakísérője volt) a Benyovszky című opera dallamai alapján írt *Koncertfantáziát*. Hans von Bulow, a híres zeneszerző, karmester és zongoraművész pedig egy csodálatos Fantáziát komponált Doppler *Ilka* című operája alapján.

Franz Doppler ismert és elismert zeneszerző kortársai virtuóz kompozíciókat írtak a számára. Ilyen volt Briccialdi, von Suppé és még néhány szerző, akiknek a darabjai mind szerepelnek a gyűjtemény 12. lemezén.

A Kerepesi út (1906-tól Rákóczi út) mellett lévő Szent Rókus-kápolna épülete 1860-ból.

Doppler és Huber a 13 szám alatt lakott, nem messze a Nemzeti Színháztól.

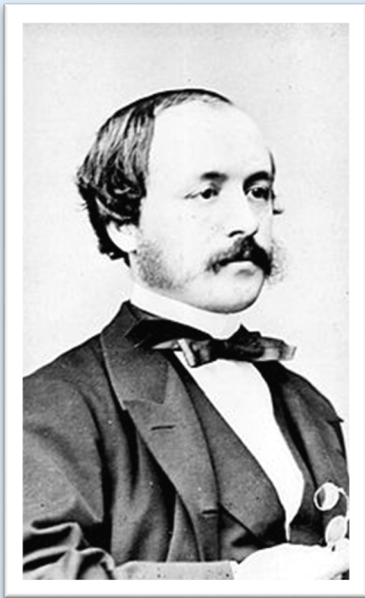

F. T.: A 3. Cd-n szereplő *Meditation von Bach* című mű nagyon megragadta a figyelmemet. A zenetörténetben köztudott tény, hogy 1829. március 11-én Berlinben Mendelssohn mutatta be először Bach Máté-passióját a szerző halálát követően. Jelen Meditációhoz 3 komponista is kapcsolódik: Bach, Gounod és Franz Doppler. Mit lehet tudni pontosan a darab keletkezésének körülményeiről?

C. A.: Először Németországban találtam egy második fuvolaszólammal ellátott Franz Doppler-kéziratot a *Meditation von Bach*-ból. Amikor otthon eljátszottam, felfedeztem, hogy tökéletesen egyezik Johann Sebastian Bach azon darabjával, amelyhez Charles Gounod egy gyönyörű dallamot komponált, s amely később oly népszerűvé vált. Eredetileg a Gounod-darabnak is ugyanaz volt a címe. Ezt aztán később *Ave Maria*-ra változtatta, mikor Gounod anyósa házasságtörésen kapta a zeneszerzőt, akit az asszony azután egy vallásos témájú darab írására kényszerített. Gounod tehát megváltoztatta a darab címét, és vallási szöveget rendelt a *Meditation von Bach*-hoz. Franz Doppler pedig egy új, virtuóz részt adott a műhöz. Az eredmény szerintem rendkívül szeretetreméltó.

F. T.: A román dallamok alapján született Air Valaques és a fuvola, hegedű, kürt és zongora felállásra írt Nocturne című művek átdolgozásai nagyzenekarra és vonózenekarra szintén nagyon érdekesek. Előbbit ifj. Josef Hellmesberger, utóbbit Ross Junknickel készítette.

C. A.: A fuvolára (fuvolákra) és zongorára komponált művek közül néhány eredetileg fuvolára és zenekarra íródott. Míg más, eredendően fuvolára és zongorára írt darabokból később maga Doppler vagy más kortárs zenészek készítettek zenekari hangszerelést. Általában ezen zeneművek zongora- vagy zenekari kísérettel ellátott változatai kisebb-nagyobb különbségeket mutatnak a szóló részekben.

Az *Air Valaques* hangszerelését ifjabb Joseph Hellmesberger „Peppi” (1855-1907) hegedűművész, zeneszerző, a bécsi konzervatórium és a nagy hegedűművész, Fritz Kreisler (1875-1962) hegedűtanára, Gustav Mahler utódja, a Bécsi Filharmonikus Zenekar karnagya készítette 1901 és 1903 között. Apja, Joseph Hellmesberger (1828-1893) karmester, hegedűművész, az osztrák zenei élet elmaradhatatlan tagja, aki koncertmesterként dolgozott a Bécsi Filharmonikusoknál, amelynek Franz Doppler is a tagja volt. Így gyakran léptek fel együtt kamarazenei koncerteken.

ifjabb Joseph Hellmesberger

Az 1875-ben született Ross Jungnickel zenei kiadó, termékeny áthangszerelő, zeneszerző és karmester volt. Számos Franz Doppler-mű átíratot is készített, melyek közül az *Ilka* című opera nyitányát és az itt felvett *Nocturne*-t hangszerelte meg először.

F. T.: Amikor az ember egy számára fontos és értékes munkafolyamatban van hosszú időn keresztül, nehezen viseli, ha az befejeződik. Önben milyen érzések kavargtak, mikor tudta, hamarosan a végére ér ennek az előadóművészi szempontból is jelentős programnak?

C. A.: Sajnálom. Valahogyan megismertem ezt a két rendkívüli fuvolaművészt és zeneszerzőt, akik aztán több éven keresztül részévé váltak az életemnek. Most sok mindent tudok róluk, az életükről, a családjukról, szakmai és művészi munkásságukról, erkölcsi értékrendjükéről, jellemükről, kortársaik véleményéről velük kapcsolatosan. Ezen kívül meglátogattam Franz budapesti és bécsi otthonát is. Most pedig el kell búcsúznunk.

Nagyon szerettem ezen a projekten dolgozni, de jól tudom, aminek kezdete van, az véget is ér egyszer. Ez a munka módot adott a fuvola iránti szenvedélyem kifejezésére, amely hangszert ma is pont annyira imádok, mint amikor negyven évvel ezelőtt elkezdtem, s amely olyan nagyon boldoggá tett a szakmai életemben. Ugyanakkor egyfajta hozzájárulás a 19 századi fuvolakultúrához, amely egyben örökség is a jelenlegi és a jövőbeli profi fuvolások számára.

A teljes gyűjteményt két elhunyt kollégámnak, Jean-Pierre Rampal-nak és Michel Wagemans-nak ajánlom, akikkel számos alkalommal volt szerencsém együtt játszani.

Claudi Arimany és Jean-Pierre Rampal

F. T.: Legutóbbi találkozásunkkor azt mondta Nekem, még nem tudja, mikor ér a projekt végére, hisz kerülhetnek elő még újabb művek. Most hogyan gondolkodik erről?

C. A.: Noha elég sok hiányos Doppler-kézirat van a birtokomban, egy ideje már nem találok újabbakat. Talán a hiányzó részek egyszer még előkerülnek, amelyek esetleg olyan magánkönyvtárak birtokában vannak jelenleg, amelyekhez eddig nem férhettem hozzá. Ki tudja...?

Felvételajánló:

- [F&K Doppler | Claudi ARIMANY | Andrea MOGAVERO | Valerio DE GIORGI | RIGOLETTO | \(Rampal's tribute\) - YouTube](#)
- [INTERVISTA ESCLUSIVA a CLAUDI ARIMANY \(Exclusive interview with Claudi Arimany\) - YouTube](#)
- [Doppler-Csárdás - YouTube](#)
- [Souvenir de Pest \(Reconstr. S. Escura & O. Acosta for 2 Flutes, Violin & Piano\) - YouTube](#)
- [Rampal - Andante and rondo, op. 25 - Franz Doppler - YouTube](#)

2021.március 12.
Dr. Fábíán Tímea